

BOLETIN

DE LA

Real Academia de Buenas Letras

DE BARCELONA

Año XXX (Académico CCII)

Abril a Junio 1930 - N.º 106

EL POLÍGRAF N'ARTHUR MASRIERA Y COLOMER

Ab motiu del Centenari segon de nostra Royal y benvolguda Academia, hi escrigué 'ls següents mots, el company quina perdua avuy recordèm ab llàgrimes als ulls: «En 1864, el amplio y suntuoso local que hoy alberga nuestra Real Academia de Buenas Letras, fué alquilado a un colegio particular que, con la advocación de San Luis, dirigía el insigne y olvidado pedagogo don Federico Roig. Las mismas murallas vetustas, la misma torre del homenaje y la misma escalinata de honor, de la morada de los Condes de Palamors, contemplaban un bullicioso enjambre de muchachos alumnos de primeras letras que, por ser aquel colegio el más próximo a nuestros domicilios, lo escogieron nuestros padres, a falta de otro, quizás más confortable y aristocrático. En una dependencia del torreón vetusto, y del segundo piso, estaba establecida la clase de párvulos. Ninguno de los que la formábamos tenía más allá de cinco años... Éramos unos cincuenta, y de aquella clase primitiva, tan infantil como nosotros, salieron dos obispos, dos generales, dos abogados, ocho médicos, seis ingenieros, tres arquitectos, dos sacerdotes y... cuatro *mestres* en gay saber. De los cincuenta, tan sólo dos hemos llegado a ser académicos de la misma casa donde fuimos de primeras letras.»

Faig aquest retret, senyors acadèmichs, porque es un fragment d'una autobiografia, en l'infantesa de n'Arthur Masriera y Colomer, nat a Barcelona, en el típich barri

dels Argenters, a l'ombra de Santa Maria de la Mar, el dia 16 de juliol de 1860, festa de la Mare de Déu del Carme, a la qui anomenà 'l poeta : Patrona dels navegants, en son romanç *L'almirall de Mallorca*. Fou, donchs, batejat en la mateixa pica en qu'ho fou Santa Maria de Cervelló, y a la qual una moltes voltes secular tradició anomena «sepulcre de Santa Eulalia».

Arribà a la vida n'Arthur Masriera quan encara vivra a Barcelona, y Catalunya tota, la commoció produhida en 1833 per l'oda «A la Patria», d'en Bonaventura Carles Aribau; de la publicació dels *Recuerdos y bellezas de España*, d'en Piferrer y en Parcerisa, en 1839, y la del Gayter del Llobregat, del venerable mestre en Gay Saber en Joaquim Rubió y Ors, en el mateix any, qui havia honrat ab la seva presidencia aquesta Academia de Bones Lletres, y l'exaltació de la poesia de Josepha Massanés (1850) y de les obres de Capmany, de les darrerries del segle XVIII, desvetlladores del sentiment particularista dels catalans, que seguiren els Tió, Balmes, Cortada, Balaguer, Bofarull, Cabañes y Mañé y Flaquer, qu'arribaren al grau màxim de rohentor al 1859, ab la restauració dels nostres Jochs Florals de la llengua catalana; y un any després, ab la victoria de les armes espanyoles al Marroch, en quina guerra hi prengueren part principalíssima els voluntaris catalans manats pel general Prim.

Considerèm, donchs, senyors, quina atmòsfera's respirava a Barcelona en l'infantesa d'en Masriera, perque tot axò qu'acabo de retraure omplí l'història barcelonina fins al terrabastall de la revolució anomenada gloriosa, de 1868. Y compendrà tot seguit que la seva adolescència en ple romanticisme, se vegé influída per aquests efluvís de poesia catalana qu'anaven anys y més anys intensificantse, no sols a Barcelona, sinó, també, a tota la terra nostrada. Axí es, que, desde la segona ensenyança endavant, ab més o menys encert, dedicà a les muses el fruyt primerench de la seva fantasia. En altre lloch, diguí jo, en certa ocasió, que'l *poeta nascitur*, semblava haverse escrit per l'amich quina bona memoria honorèm, donchs desde la foscor del passat, conservo els primers recorts de la bona amistat que'ns uní, de quina foscor, com estrelles en un

cel serè, conservo 'ls dels seus primers assaigs poètics, que ja en els quinze anys de la seva edat me feya conèixer gayrebé d'amagat, tot dibuxant, entrant o sortint de l'Academia de dibuix del patriarca Pere Borrell, al carrer del Paradís.

Y ara, permetaume que tinga de parlar de mi, al retraure els primers passos del qui, anys a venir, havia d'assolir, no tan sols el títol de mestre en gay saber, sinó, també, els èxits més gloriosos en totes les branques de la literatura. Deya, donchs, qu'en aquell temps del 1874 o 75 ja sentiem la pruhija d'emular als grans noms de nostra literatura, y, plens de foch y d'ilusions, després de consultarnos mutuament el fruyt de nostres inexpertes fantasies, les enviavem (ab pseudònim, vergonyosament) a les publicacions qu'en nostra llengua's publicaven (*La Gramalla, La Llar, La Bandera catalana*), donchs no gosavem endreçarles a *La Renaixensa* ni a *Lo Gay saber*, camp sols obert a les personalitats ja consagrades. Sincerament tinch de confessarvos que, de mèva, may no se'n publicà cap, tals devien ésser, Déu m'ho perdoni! En cambi, l'Arthur no trigà gayre a fruhir el goig de veure en lletra de motllo 'l fruyt del seu prodigiós talent. Y encara més èxits hauria tingut, si no s'hagués sabut que l'autor de les composicions, era un minyó a qui tot just apuntava 'l borriçol sota del nas.

Una volta fet home, el senyor Salvador, pare del nostre company, establí una sucursal de la seva botiga d'argenter al número 22 del mateix carrer de l'Argenteria, per tal que, dedicantshi assiduament, l'Arthur s'hi pogués fer una posició social ab tota dignitat y honradesa, ja que'l nom de Masriera era el de tota una dinastia de mestres argenters qu'ensemps havien conreuhat les Belles Arts.

En aquell temps s'havia fundat l'Associació Catalana d'Excursions Científiques, avuy l'esponerós Centre Excursionista, reunint els esforços, y ajuntant en una sola garba 'ls treballs dispersos d'una bona colla d'entusiastes, qui aprofitaven les festes per a visitar, conèixer y estudiar les contrades y monuments de nostra terra. En Masriera era d'aquests, y ab els germans Torroella, argenters; l'Armet, l'Osona, en Soriano, en Tàmaro, en Fiter e Inglés y alguns

altres, ja feya temps que pel seu compte s'havien emprès la tasca, emperò sens fixar en el paper el resultat de ses recerques. Encara gracies que dexessin quelques impressions en les fulles de llurs *Albums*, donchs llavores la fotografia estava rigurosament especialisada.

En l'Associació susdita, y en els cercles literaris ahont se reunien les fraccions qu'havien nat ab la mort de la *Jove Catalunya*, adquirí en Masriera abundor de relacions, arribant ja gayrebé a ésser consagrat com un jove prometedor de mellors fruyts. D'aytal faysó, que lo que'l pare establí com a botiga d'argenter, esdevingué insensiblement Academia o Ateneo, ahont s'escatía tot el mohiment literari català, y ahont no passava dia sens que s'hi aturessin tots els personatges catalanistes de l'època. Assegut en el pupitre del fons de la botiga, rebia n'Arthur a amichs y coneguts, mestres y dexebls, poetes y prosistes, arcaichs y modernistes, reaccionaris y esquerrans, y fins y tot als senzills admiradors del mohiment renaxentista de nostres lletres; en tan copiós nombre, que si tots ells haguessin sigut parroquians o compradors, s'hauria ben omplert cada dia el calaix, ahont s'hi guardaven ab abundor borradors de poesies, algunes a mitg fer, dexades soptadament al entrar a comprar alguna parella de nuvis, les arrecades d'arengada, o'l president d'alguna Societat de poble que feya Jochs Florals per la festa major, per a encarregar les joyes o engiponar la llista dels qui tenien de fei de jurat. Aquesta, que podriem nomenar Llar payral de la poesia del darrer quart del segle passat, aplegà tota mena de personalitats que tinguessin tracte ab les lletres o les arts; caps-de-brot y mitjanies, encara qu'aquestes s'escapolien al cap de poch temps, convençuts de que no eren persones grates, com diuhen els diplomàtics. Vull dirvos noms per a que tingueu l'idea clara de sa importancia.

Els qui no mancaven cada dia eren l'Emili Vilanova, en Joan Almirall, en Pere Company; l'Imbert y en Daniel, pianistes, companys del Enrich Masriera; l'Alió, mestre aplegador de cançons populars; en Verdú, en Joaquim Olivó, en Pòus y Marés, en Blanch y Romaní, y ab menys assiduitat, el meu germà Ramon Enrich, en Coca y Collado, en Frederich Soler, en Guimerà, en Riquer, n'Arthur.

Gallart, n'Isidre Reventós, en Mata y Maneja, en Joseph Antoni Trias, l'escultor Agustí Querol, els arquitectes Joseph Vilaseca, Lluís Domènech y Antoni M.ª Gallissà, en Pons y Massaveu, en Picó y Campamar, en Marian Aguiló, en Frederich Rahola, en Ribot y Serra; l'Urgell y en Tomàs Sans, pintors; l'Ubach y Vinyeta, en Vehils y Fochs, l'Ixart, en Careta y Vidal, en Martí y Folguera, en Planas y Feliu, en Joseph Ixart y en Joan Sardà, en Ramon D. Perés, en Trullol y Planas, en Garriga y Lloró, els Valls y Vicens (Joseph M.^a y Agustí), mossèn Cinto Verdaguer, els cosins de n'Arthur, Francisco y Joseph, l'Enrich Serra, quan venia de Roma, en Joseph M.ª Roca, en Francisco Manel Pau, en Frederich Schwartz, en Robert y Surís, en Tobella, en Torres y Reyató, l'Alfred Gaza y l'Alfons M.ª Parés, tots ells morts. (Al cel sien.) També s'hi aturaven, tot passant, en Pelegrí Casades, en Francesch Mathéu, en Francesa y Gomis, en Narcís Oller, en Carreras y Candi, en Jacint Laporta, el doctor Freixas y Freixas, en Carles Pirozzini, l'Eduart Toda, en Pere Aldavert, en Manuel Giralt, en Pomar, en Francesch Miravent, y l qui té avuy l'honor de dirigirvos la paraula.

De forasters, a més del ardiaca de Vich, doctor Jaume Collell, llavors senzill clergue, poeta y predicador, puch citar que de pas a Barcelona havien parat el vol en aquella tenda, qu'era més que un reposador... «un veritable ajoch per los aucells de la poesia» (segons deya mossèn Cinto en el pròlech de les *Poesies* d'Arthur Masriera, de 1893), el gran Mistral, en Zorrilla, en Pereda, Llorente y la flor dels poetes mallorquins, a' més d'en Marian Aguiló; en Forteza, en Costa y Llobera y en Joan Alcover, també tots ells a l'altra vida.

Compteu donchs, senyors acadèmichs, ab aquests personatges, quin devia ésser l'argument de la comedia dins del modest escenari d'aquella botiga no gayre espayosa y un poch mancada de claror. Totes les converses s'enclöhien en anuncis de Certamens, noms que's cotisaven com a futurs premiats als Jochs Florals, y alguna qu'altre volta s'intentava una lectura en petit comitè, indefectiblement destorbada per la presència d'algun comprador o l'arribada del pare del nostre amich, quin casquet de vellut

y 'l bigoti y perilla a lo alabarder, ens omplía de respecte y de vergonya, donchs el bòn senyor no podí capir l'influencia que pogués tenir la poesia catalana en la prosperitat d'una botiga d'argenter.

Per axò formarem una selecció dels amichs de l'Arthur, que li feyem d'amanuense, de consellers y a voltes de col·laboradors, y 'ns copiavem mutuament les poesíes per a que'ls Jurats no endevinessin may 'ls autors, per haverse dat el cas de no concedirse 'l premi a alguna poesia que s'havía sabut era de n'Arthur. Erem, ab aquest, l'Agulló (Pol), en Cinto Laporta, l'Antoni Escuder, en Johan Freixas y jo. Reunits en algun Restaurant de tres cinquanta 'l cobert (sense cafè), al moment en que'ls francesos ne diuen *entre la poire et le fromage*, treyem de la butxaca 'ls papers y començava la lectura de les poesíes qu'havien merescut premi, corrent la liquidació de la nota a càrrech del autor premiat.

Quan l'empresa de La Renaixensa publicà, en 1878, el bell volum *Llibre d'or de la poesia catalana*, n'Arthur Masricrà encara no hi figurava, mes, tal volta quelcom despitat, publicà aquell meteix any el seu primer llibre; una colecció de quadros en prosa titulada *Perles catalanes, llegendes y tradicions, rondalles, noveles*. Y aquí comença la vera historia literaria del nostre caríssim amich, davant del públich; donchs, acceptat ja en els cenacles literaris d'alta volada, que fins allavors l'havien sols considerat com una falaguera esperança de les lletres catalanes, ja pot copiar al Correggio, quan digué *Anch'io son pittore*, «jo també soch poeta», mostrant dessota 'l braç aquell llibre primerench.

Els de primera categoria, se reunien llavors, uns, al Cafè Suís, a la Plaça Reyat, y al de Pelayo, al cap d'amunt de la Rambla, els altres. La botiga de n'Arthur era 'l camp neutral que freqüentaven uns y altres. Per tant, ja insensiblement havia rebut l'*exequatur* al publicarli la poesia *La meua amor* en un llibre per les noyes. Tant es axís, que quan, pels volts del mateix any 1879, els amichs d'en Guimerà posaren personalment en escena, en el Teatre Principal, la tragedia *Gala Placidia*, a en Masriera li fou confiat el paper de «Marcius», havent desempenyat el d'«Ataulf».

l'arquitecte Vilaseca; el de «Vernulf», el doctor Blanch y Piera; el de «Sigerich», en Morera; un altre, l'Arthur Gallart; y feren de comparses el doctor Bassegoda, en Blanch y Romani, l'Oms, l'Almirall y Foraster, en Balaguer y Merino, l'Alfons Solà, en Pere Reig y altres. Y més endavant, en 1883, al posarse a Canet de Mar en escena l'altra tragedia *Judit de Welf*, del mateix Guimerà, haurieu trobat entre 'ls comparses que representaven la comunitat de monjos, al nostre Arthur, al meu germà Ramon y al escultor Agustí Querol. Els protagonistes foren el mateix doctor Blanch y Piera («Comte Bernat»), l'Eduart Toda («Rey Carles d'Aquitània»), Joseph Ixart («Gisembert», trobador), Riera y Bertran («Rasés», noble aquità), en Mariezcurrena («Fraveremou») l'Agulló y altres.

Aquest gran poeta Guimerà, guanyà en els Jochs Florals de 1878 un primer accèssit per sa poesia *Indibil y Mandoni*. Donchs, en aquell mateix any, com vos he dit suara, en Masriera publicà les *Perles catalanes*, y, ademés, el seu primer volum de poesies premiades. Desde llavors fins a 1885 la vida literaria de nostre plorat company es un seguit d'èxits. En 1879, dóna a llum el volum de *Poesies líriques, històriques, bíbliques y populars*, y en 1881, la seva llegenda *Julia*, premiada en la Asociación literaria de Girona, en el certamen del any anterior, y al 1882, en el *Llibre del Amor*, editat per La Renaixensa, hi figurà ja la seva exquisida *Fulla d'àlbum*.

L'any de 1883 fou de gran activitat pel nostre poeta. Aquexa mateixa Associació gironina li premià, ab corona d'argent, l'hermosa composició a manera d'oda, titulada *El sigló de Pericles*, de vasta erudició y triat llenguatge castellà. El Consistori dels Jochs Florals, de 1881, li havia concedit la Flor natural per sa poesia *La tallada*, y més tart (1883), la Viola d'or y argent, per *Les noces d'or*, y la Société des Langues romanes, li atorgà la medalla d'or de la mateixa, per sa poesia *La Pyramide*; tot axò en 1883, y encara, també en 1883, se llegexen en el *Llibre de la Fe* y en el *Llibre de la Patria*, dignes companys del *Llibre del Amor*, de quin vos he parlat, les poesies *La meua toya*, composta de roses d'olor, lliris, clavells y semprevives, simbolisant els recorts de la seva vida, llavors en sa plenitud

de producció; y *L'escola*, patriòtica alusió als infants d'Alsàcia forçats a rebre ses lliçons en alemany. Fou en aqueix mateix any que l'immortal Verdaguer copsà, en els Jochs Florals, el premi extraordinari (una rosella d'argent), per sa famosa poesia *Oda a Barcelona*, qu'afegí a la gran noblesa de nostra ciutat una nova perla per a sa diadema comtal. Per cert que, recordant la paràbola del gra de mostaça, vull retreure aquí l'origen d'aquest gran triomf del nostre Homer. Del grupet adherent a la botiga de l'Argenteria, que feyem la *Revista literaria*, ne brollà l'idea d'oferir als Jochs Florals, pera omplir la llista dels premis anyals y per a honrar ensemps a nostra ciutat, altre premi per a qui millor la cantés en una Oda; mes, no trobantnos en situació de fer despeses, en Laporta, en Freixes y en Vehils, si mal no recordo, cediren una rosella d'argent que guanyada havien en un certamen de fòra, l'Academia Mariana de Lleyda.

Veus aquí com una goteta d'aygua fa sobreixir un got ple, y com, segons diu nostre Francesch Mathéu:

«D'un sol gra d'encens
se n'omple una esglesia.»

D'aquell mateix any es la *Noticia històrica de San Arturo de Irlanda*, y una traducció catalana del *Missal romà*, per al seu germà Enrich.

La darrera publicació d'aquella primera època fou la de les *Cobles en llahor de Sant Jordi*, en l'any 1884, de quines ne féu una vuytena edició en 1915.

De sobte, en 1885 desapareix de nostra ciutat el jove poeta qui havia anat a passar uns dies a casa d'una familia amiga qu'estiuhejava fòra. Y quan menys se pensava, la veu anà corrent de cenacle en cenacle: «—No ho sabeu?, l'Arthur s'ha fet jesuital», y tothom admirat, y duptant de la certesa de la nova. Callà l'harpa d'or y reposà la ploma per al públich, que no va enfilar de nou conversa ab ell, fins a 1893, en que publicà 'l seu volum de poesies ab una lletra-pròlech de mossèn Cinto Verdaguer, edició principesca (per lo que llavors s'usava), que donà a llum l'íntim amich del autor, n'Agustí Valls y Vicens.

Diu mossèn Cinto, explicantnos la mudança d'estat de nostre company : «Los miracles de la gracia són amichs de la foscor y del silenci, com les violetes del ombriu; mes, lo cert es que, sobtadament, sense ferne esment a gayrebé ningú, trepitjant nostres vanitats y glories literaries, dexa 'l frach dels salons per l'humil sotana de jesuita, y estimantla *super aurum et topazion*, tirats per la finestra los de sa tenda, se n'entrà en una pobra estancia del antich Monestir de Veruela, y començà a anomenar, desde aquell dia, al gran fundador de la Companyia, nostre pare sant Ignasi, no sospitant que, abans de gayre, morintseli 'l pare propi, no n'havía de tenir d'altre en la terra. Perque 'l sacrifici fos complert, no se'n portà res de quant volia; tot ho dexà defora : sa enyorada Barcelona, sa família y sos amichs, qu'eren molts, y de cor l'estimavem.»

Els motius? Anèu a esbrinar els designis de la divina Providencia. En la Santa Companyia de Jesús hi publicà, a més de les *Poesies*, de que ja he parlat, prologantli el volum el gran Verdaguer, la *Breve noticia del hermano Erasmo de Janer*, lo qual se comprèn; donchs, en son noviciat, a més dels deures religiosos, se dedicà, ab tot fervor y afició, al estudi de les Humanitats y les llengües vives, y al estudi dels clàssichs, filosofia, teologia y dret en els Colegis Màxims de Veruela, Tortosa y Uclés, havent també, ja a punt de pujar al altar, passat per les cases de Zaragoza y de Valencia, com veurèm.

Quan la mort del seu pare, vingué a Barcelona per a acompanyarlo a la fossa, mes tot seguit se'n tornà, y sols tinguí comunicació ab ell per les cartes ab que responia a les futeses literaries de ma pobre producció, que no dexava may d'enviarli; y qu'ell rebia ab immerescudes mostres de delectació.

Suara, el nostre benvolgut company d'Academia en Lluís Carles Viada y Lluch ha donat a conèixer tres cartes «del novici de la Compañia de Jesús al gran poeta Jacinto Verdaguer». La primera està datada a Veruela, en 25 de juny de 1885, y, entre altres coses, li diu, agraphit, al «Caríssim y Reverent amich : Dich que a vos dech bona part de la felicitat meva, perque a més de lo molt qu'heu fet prop de mos pares (qu'avuy estan contentíssims y m'es-

criuhen sovint) a qui sinó a vostres obres dech ma vocació?» Set anys després, desde Borja, en 22 de janer de 1891, li acusa rebuda y felicita al autor de *L'Atlàntida* pel tomet *Bethlem*, que qualifica de «Perla d'Orient, digna pariona de *Nazareth*, y ja compendreu qu'a mos ulls d'argenter no se'ls hi escapà lo preu ni la magnitud d'abdues perles. Perque havèu de saber qu'entre 'ls marxants de pedres fines, després d'haver trobat una perla de valor, si'n poden aqolir una altra de pariona, cosa rara sempre, se té per una gran fortuna. Ben envejable es la vostra de saberne trobar tantes, per a ferne corona al rey del cel.»

En 1893, haventli prologat el volum de poesies, editat per n'Agustí Valls y Vicens, escriu a mossèn Verdaguer desde l'Collegi de Sant Joseph de Valencia, ab data 9 de maig, lo següent: «Caríssim y reverent amich: Si callés després d'haver rebuts tants de beneficis vostres, seria cosa poch digne: emperò, si tinch d'intentar de fervos un escayent retorn, ni trobo medis ni paraules tampoch. Déu vos recompensi millor que jo, tot quant heu fet y dit ab motiu de la publicació de mes pobres *Poesies*. Llàstima únicament de que lo que la vostra virtut sab veure com a digna d'admiració y lloansa, estiga entelat per molts defectes e imperfeccions humanes!»

El volum de les *Poesies* es de 1893 y conté sis parts: Harpa sagrada, Romanceret històrich y popular, Ayres de pagesia, Esperances y recorts, Cançons e himnes y La visió de sant Lluís. Y porta, a més del escut de la Companyia ignasiana, com a colofó, una reproducció del escut de Barcelona, coronat pel nom de Jesús, del segle xv, qu'hi ha en les parets de la Casa de la Ciutat, segurament en l'entrada de la Capella dels Concellers, y que suara ha sigut cambiat de lloch ab la restauració de la casa del Comú.

Ab el volum de *Poesies* durant la seva estada al claustre, féu son retorn brillant al camp de les lletres nostrades, la qual cosa es celebrada com cal per mossèn Cinto, en el final del pròlech que posà al llibre, en quin dóna la benvinguda, en nom dels companys y propi, al qui retorna al payral de la poesia. «Sia donchs — li diu — ben tornat al camp de nostre renaxement lo pare jesuita, germà nostre estimadíssim Arthur Masriera, qu'anyoravem fa vuyt anys

en nostra llar e hi torna avuy imatge viva del marxant de pedres precioses, qu'haventles venudes totes, compra, ditzós d'ell!, la vera perla fina del Evangeli, qu'es Nostre Senyor Jesucrist.»

L'amich de cor de n'Arthur Masriera, qui li edità 'l volum, n'havía pres comiat en un romanç publicat en *La Renaixença*, ab lo títol de *Adéu al poeta*, quin final fou verament profètic, quan, al recomanarli que, lluny de la patria, no oblidí may la seva memoria, li diu:

«Servali un recó en lo cor,
ahont la tingas ben guardada,
y vindrà, vindrà, aquell jorn
en que, veyent ta constancia,
Déu li dirà a n'el poeta:
— Torna, torna a festejarla!»

Y en Masriera obehí 'l diví manament, escrivint desde 'l Santuari del Puig de Santa Maria de Valencia, el 1.er de desembre, un recort a la Secció Catalanista de la Congregació de la Verge Immaculada y Sant Lluís Gonçaga de Barcelona, que va comi dedicatoria del llibre.

Dos anys després, l'any 1895, publicà les *Fulles de viatge del monestir d'Agres (Alacant)*, editada a Barcelona, y la darrera obra de la seva vida monàstica.

Els llarchs y aprofitats estudis que féu l'Arthur en la Companyia, alteraren fonament la seva salut, a lo que també hi contribuí la seva complexió y 'l seu temperament nerviós en excés, axís com la gran vivesa d'imaginació, sempre ardenta, que li donava aquell gran talent d'assimilació que li fou de tothom reconegut.

Soptadament y callada, tal com havia abandonat les lluytes del món, tingué de renunciar a la felicitat somniada y qu'havía açolida en la pau del claustre. Mes... si *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*. Les forces l'abandonaren, y quan menys jo podia somniarho, rebí una lletra d'ell, datada a Balaruc (un balneari del Herault, pels voltants de Sète), en 19 d'agost de 1896. En ella, després d'altres coses, me fa saber que en lo mes de desembre, per causa de sa malaltia, tingué de dexar Uclés per anar a residir a Valencia, cercant un clima més dolç. «Ma malatia — diu — arribà a un grau tan seriós,

que, segons opinió dels metges y dels RR. PP. Superiors de la Companyia, m'era precis dexar córrer ma carrera eclesiàstica y cercar en lo cor de la familia uns cuydados y repòs, que, a pesar de la bona voluntat de la Companyia, no podía trobar en ella. Pots comptar aquest veredicté com va partirme pel mitg (més en lo concepte moral que físich), y pots comptar com m'havía d'impressionar un cambi d'estat tan soptat y radical. Veritat es que no havent fet la professió, ni havent cantat missa encara, quedava ab tota llibertat per a escollir l'estat que volgués; pero, noy!, ¿saps lo difícil qu'es resignarse a renunciar per sempre a lo que fou l'ideal més ferm de ma vida, y per lo qual havia dexat pares, germans, fortuna y fins l'ombra de fum que'n deyen gloria literaria? No hi hagué remey y lo càlzer d'amargor fou apurat per mi ab una resignació *tan relativa* com pots supòsar. Los PP. Jesuites se portaren ab suma delicadesa ab mi, y no vull detallarte lo molt que feren per a endolcirme lo amarch dels glops. Consti, sols, que les bones relacions qu'ab ells conservo són una prova del agraïment que guardo a sa caritat y noblesa de procedir; per més qu'algun paper *tabernari* de Barcelona ho digués ben al revés, en los primers dies en que se sapigué ma sortida de la Companyia.»

Perdonèu si m'he entretingut tant en aquest episodi de la vida de nostre enyorat company; mes ho he fet per ésser lo menys conegut dels actuals homes de lletres que, reconexentli y tot sa vastíssima erudició, no conexen bé del cert, l'origen y 'ls anys del seu dur aprenentatge.

Ja laicisat, fou acullit pels seus fidels amichs Valls y Vicens en ses possessions de Castellserà (Lleyda), per a ferhi una cura de repòs, com ara's diu. Sa familia havia quedat reduhida al seu germà Enrich, que ja s'havía constituït la seva propia, ab muller y fills. Axò fou fins a darrers de juny, en que'l prengué en sa companyia altre condexeble de l'Academia Borrell, el malaguanyat artista y generós filàntrop Agustí Robert y Surís, anant a Royat y Balaruc y després a reposar a Llambilles, prop de Gerona.

El públich no li retroba 'l rastre fins qu'en 1897 ens dóna sa novela *Marianeta y Marianita*, y, a més, una traducció catalana de la tragedia de Shakespeare, *Hamlet*,

príncep de Dinamarca, donades a llum en Barcelona. En 1898, el veyèm en la càtedra del Ateneo iniciant la sospesa activitat, dissertant prop dels «Orígenes del teatro griego».

* * *

Y entrèm al segle xx, en quina data celebrà les seves nocces d'argent ab la poesia, havent guanyat, durant aquells vinticinch anys, més de doscents premis. Y comença llavors una nova vida d'activitat, donchs s'insinua l'any 1900 publicant *Helenismos de concepto en la epopeya virgiliana*, fent gala de son humanisme, com abans l'havia feta del coneixement del anglès. També comença 'l segle ab una col·laboració en el *Diario de Barcelona*, fenthi cròniques quinzenals sobre *Cuestiones literarias*, que dexà en 1905.

Un any després, a Madrid, trau de les premses son estudi *El arte poético de Aristóteles*, sens dupte ab vistes a les oposicions qu'anà a fer per a la Càtedra de literatura y llengua castellana, que guanyà, tenint d'anarsen a Ciudad Real, per a explicar en aquell Institut de Segona ensenyança.

Al 1903 es traslladat al Institut de Lleyda per a l'assignatura de Psicologia, lògica y ètica, en quina ciutat pren part en l'Extensió Universitaria, ab sos *Pisistrátides y rapsodas homéricos*, y d'allí va a Madrid a fer el Doctorat en Filosofia y lletres, que obté presentant son treball titolat *Lecciones dudosas en la «Epístola ad. Pisones»*. Y com si no fos prou, un any després, ab col·laboració de J. Puigdollers, escriu l'òpera *Bruniselda*, que s'estrenà al Liceu ab música d'en Morera, y qu'obtingué molt d'èxit.

Cal dir que, desde 1900, començà la traducció del italià dels vuyt primers volums de la *Vida y obras de Santa Verónica de Julianis*, que no acabà fins al 1916.

Al 1905 fou traslladat de Lleyda a Reus per a explicar en el seu Institut la matexa assignatura, y en aquell temps ens regalà l'esperit ab son tomet *Tretze son treize : Faules reaccionaries*, plenes de bon sentit didàctich y escrites ab molta galanía. També llavors emprèn una obra magna, d'aquelles qu'omplen la vida tota d'un home. Es el diccionari en set idiomes per a la casa Montaner y Simon; a base del castellà, s'hi troben els mots equivalents en llatí, por-

tuguès, francès, italià, català, anglès y alemany. Feyna colossal, que no enlllestí fins a 1914.

Aqueix any 1905 (7 de maig) es una fita de gloria en la vida del poeta, donchs qu'en els Jochs Florals, guanyant la Viola, ab sa poesia *La corona d'espines*, es nomenat Mestre en Gay saber, per haver açolit, en 1881, la Flor natural, y en 1883, el mateix premi de la Viola.

El dia 1.er d'abril de 1906, l'Academia Provincial de Belles Arts de Barcelona's vestí de festa per a escoltar la lectura del treball reglamentari de n'Arthur Masriera, a qui feya poch havia elegit com a membre numerari. El tema era *De la influencia de las obras maestras de la literatura clásica en la escultura*. Aquell mateix any havia publicat, en Barcelona, la novela *Tristezas y sonrisas*, de Gustavo Droz, y en 1907, la traducció del poema *Calendau*, del gran Mistral, qui'l felicità xardorosament per sa obra, donchs feya temps que'ls unia gran amistat, lo qual féu qu'en Masriera anés a retre visita al autòr de *Mireio* en son niuhet de Maillane.

Al dexas la col·laboració en el *Diario de Barcelona*, el malaguanyat polígraf Miquel dels Sants Oliver li oferí acolliment en les columnes de *La Vanguardia*, qu'anà enriquint ab sos treballs fins qu'hi dexà la vida, y encara mort y tot hi apareguren dos articlels.

* * *

D'aquella feyna tan meritoria no cal que vos en fassa retret, donchs prou y massa que la recordèu. Diré, tan sols, qu'en 1911 hi començà la serie titulada *Estudios biográficos-bibliográficos-aneecdóticos sobre el Renacimiento literario catalán en el decenio de 1875 a 1885*. L'any 1912, las tres series *Triunfantes y olvidados*; en 1913, *El catalanismo literario en las regiones*; y en 1914, altra serie *De mi rebotica*. Desde 1915 hi emprengué la titulada *Próceres catalanes de vieja estirpe*, qu'es una genealogia e historia nobiliaria catalana, contenint les biografies dels magnats de l'antiga noblesa de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló, qui, havent sigut benemèrits de la cultura patria, de les armes o de la virtut, esdevenien poch menys que desconeguts fins a nostres dies.

L'any 1916, dóna al públich la traducció catalana de *Prometeu encadenat* y *Els perses*, d'Eschyl; y, a més, una curosíssima edició, ab la traducció comentada y anotada, de *Les siracussanes*, de Teòcrit, treball que l'honrà tant a ell com a en Labarta, qui 'l decorà, y, encara més, a les prempses del Oliva de Vilanova.

A 8 de juny de 1924, ingressà, més ben dit llegí, el treball de recepció acadèmica en la present Corporació, qu'avuy s'honora dedicantli aquesta bona memoria. Tractà de *Bibliografia de la Barcelona vuytcentista*, y la sessió fou en el Ateneo Barcelonès, y ho recordo molt bé, perque, degut a la seva bronquitis crònica, que degenerà en enfisema, tinguí jo de llegirli 'l treball.

Després publicà, el mateix 1924, el volum *Los buenos barceloneses*, qu'era un recull d'articles publicats en *La Vanguardia*, al que seguiren, en 1926, *Oliendo a brea*, tractant de la gent de mar, y enguany ha arribat fins a nosaltres la *Barcelona isabelina y revolucionaria*, el seu llibre pòstum.

Parlant d'aquests volums y dels articles suara esmentats, escrigué nostre benvolgut company d'Academia Ferran Valls y Taberner, en *La Veu de Catalunya*, al ocupar-se de la mort de nostre poeta : «D'aquest mohiment de restauració de la cultura autòctona, del qual fou una de les figures interessants, Masriera n'ha estat en no poca part l'historiador, o quan menys ens n'ha tramès un bon nombre de recorts en els volums formats per la reunió de series d'articles qu'havía publicat a *La Vanguardia* sobre *Triunfantes y olvidados*, *El catalanismo en las regiones* y altres. Estava dotat, en Masriera, d'una memoria prodigiosa, y tenia natural amenitat en la narració d'anècdotes curioses y d'episodis característichs d'èpoques, esdeveniments y personatges qu'ell havia conegut. Ho recordava ab la complaença de l'home qu'ha viscut uns temps animats y que'ls ha vist transcórrer ab desvetllat sentit d'observació. Els volums de la serie intitulada *Los buenos barceloneses*, donen una visió força interessant de la Barcelona vuytcentista y són un preat recull de dades sobre 'ls costums d'aquell període.» El judici d'en Valls y Taberner no pot ésser més just y oportú.

Y encara, a més de tot axò, no us he parlat de la tasca

més grossa, qu'en Masriera, quan ja havia donat l'adéu a la joventut, se carregà damunt de ses espatlles, no massa fermes; donchs la mala salut que'l tragué del claustre seguia colpintlo sens parar, y més greument al arribar els frets de l'hivernada. Parlo de la seva feyna assidua, constant y plena d'espines y d'amargors, en la confecció de l'*Enciclopedia Universal Ilustrada*, començada per la casa Espasa y continuada per Espasa-Calpe avuy al dia. Jo recordo ara, tot retrayent la vida literaria del difunt amich, les moltes confidencies d'ell rebudes. Quants glops de fel, al sentir la gran importancia del seu treball (no sempre ben apreciat y segons sospito subjecte al llapis vermell d'una censura discutible) y la feblesa de les seves forces per a portarlo a terme dignament, malgrat lo anònim de la seva tasca! Fins a la mort va escriure, va cercar fitxes, se va empassar llibres y llibres, va corretgir les galerades y sofrí retallades en sos treballs per massa complets. Y va morir somniant els apèndices qu'havia de començar.

Parlant de l'*Enciclopedia*, no puch dexar de remarcar, com se mereix, un dels articles qu'hi escrigué més de gust en Masriera, el titolat *Filatelia*, que'ns descobreix una de les grans aficions que'l dominava, y que'l feren un coleccionista molt apreciable. Aquest article *Filatelia*, qu'es una historia documentada dels segells postals desde sa creació fins avuy al dia, va acompanyat de la reproducció dels vintitres primers segells antichs d'Espanya, desde l'any 1850 al 53-54, que possehia complerta nostre company, y que avuy se troben ab grans dificultats y fortes despeses. Cito aquest fet perque es un nou cayre de la vasta cultura que possehia.

* * *

Acabaré parlantvos breument del home qu'era en Masriera. Poch temps després d'exit de la vida religiosa, recordant les exhortacions dels seus superiors que li aconsellaren la vida de familia, ahont trobarien més bona assistencia ls seus mals, l'amich, en 23 de juny de 1898, se mullerà; tenint la sort de trobar una digna y carinyosa companya, de la qual tingué un infant, que se li morí ben tendre; un altre, qu'avuy es ja tot un doctor en Química de la nostra terra y també de l'Universitat de Zurich, qui

m'escolte ara y quins treballs ja fa temps que llegiu en *La Vanguardia*; y una nena, avuy dama ben casada. Axò vol dir que per aquest cantó la vida s'escolava plàcidament per ell, rodejat de muller y maynada. En Masriera era animós y optimista, encara qu'ell freqüentment feya veure les coses pel cayre més negre. Mes, acostumat a la vida ordenada de la Comunitat, ahont tot es regla y disciplina, sabia cuydarse ell mateix y anant a la seva, sense fer cas de ningú, ell sabia més que tothom lo que li convenia. Y en axò certament tenia rahó, perque ell era l'únich que sabia com se trobava, y encara que's planyia davant de la gent, la gent s'hi acostumà tant y tant, que gayrebé 's creya que's quexava per vici. Y axí, entre tots, procuravem animarlo y animarnos també nosaltres ab aqueixos pensaments. Havía arribat més d'una volta agreujat de bo de bo, fins al punt de ferse sacramentar, encara qu'axò no es d'estranyar, perque era ell un catòlich molt devot y practicant. Mes, venia 'l bon temps, y tornava a ésser l'home de sempre, simpàtich, falaguer, verbós y galant ab les dames, recordant els madrigals versallescos del segle XVIII, que tothom acceptava complagut per la bona intenció de tots els seus actes. Y singularment treballador, partint el temps entre la càtedra, la llar y la literatura, malgrat la poca salut, y sempre disposat a donar un consell o fer un favor.

En la taula de la familia, a la qual jo m'hi asseya dues o tres voltes al any, per a distreurel de ses cabories, jo m'entretenia a dirli quatre plagassitats per a ferli perdre aquell ayre pedagògich que prenía davant dels seus, quins crech que m'en sabien grat, donchs el distreya a n'ell y també 'ls donava la rahó als altres. Tot s'ho prenía bé, y acabava rihent y dihent : «— Qu'ets feliç!», o bé ab aquells coneguts versos : «Ditxós tu qu'en ta masía — ver paradís terrenall, etc.», quan venia a casa a ferla petar, com se sol dir, alguna tarda de diumenge. També, en els àpats de bons companys, se guanyava tot seguit la simpatía dels amichs llunyans y fins dels desconeguts. Se li conexia qu'havía freqüentat molt bones taules de senyors, y li agradava la bona xera y 'l bon serviment. Y tinch l'orgull de dir qu'en tots els llocs ahont li havia pregat

que m'acompanyés, els anfitrions m'en donaven les gracies y quedaven encantats de l'amenitat de la seva conversa, ab certa tendència al *flirt* casulà de bona mena, ab les senyoretes que solien seguirli la veta molt xiroyes.

«Y en cambi, no podèu imaginarvos els èxits qu'obtenia en els refectors d'alguns convents, ahont havíem estat convidats. Llavors, les discussions prenien el to sever de conferencies apologètiques, y 'ls bons frares, qui podien pendre la paraula, se complavien en contradir-lo per a gaudirse ab el doll de la seva erudició filològica, filosòfica o litúrgica. «— Sab — me deyen — que'l seu amich es una perla de gran valua. No dexi de portarlo ab vostè quan torni.» Y fins y tot volien qu'hi anés a passar una quinzena, per a que'ls dongués conferencies.

Ens estimavem com a germans, axís que m'escrigué, alegroy, en octubre passat : «Vull que sies el primer en saber la nova de la *petición de mano* de ma filla, feta ahir..., etc. Déu los benehesca a tots, y pera mi, el *Nunc dimittis*.» Havía complert ja un dels seus més vius desitjos, y jo crech que llavors ja se sentia enrondat per l'*intrusa*. Desde'l 1.º de setembre, diada del seu sant, que volgué celebrar el dia abans, *per si l'any vinent no li fos possible*, ja me'l vaig veure alaferit de bo, y lo qu'es pitjor, coneixentsho...

* * *

El seu cant del cigne fou en aquesta casa, quina càtedra ocupà fent l'interessantíssim comentari referent a la versió llatina de *L'Atlàntida*, formant part de la traducció poliglota qu'emprengué aquesta Reyal Academia de Bones Lletres per a commemorar el seu segon centenari.

La traducció llatina havia sigut encomenada per l'Academia al docte pare Tomàs Viñas de Sant Lluís, de les Escoles Pies, y segons dites de nostres millors humanistes, y entre ells n'Arthur Masriera, n'havía fet molt bona feyna, correcta y personalíssima; y un altre crítich la qualificà de monument a la gloria d'en Verdaguer y model de clasicisme y exactitut. L'eminent pare escolapi morí dissortadament en 1928, un any després d'enllestida la seva versió, y, per lo tant, no pogué fruhir de la satisfacció de veures son treball tan magistralment editat. Fent el

comentari d'obra tan meritoria, dissertà en Masriera per darrera volta en aquest lloch, obtenint un èxit insuperable.

N'Arthur Masriera havia sigut elegit per aquesta Acadèmia, en 16 de febrer de 1901, com recordarà molt bé nostre digne president honorari doctor Rubió, qui firmà la proposta junt ab en Joseph Pella y Forgas y Joseph Balarí y Jovany; sens que prenguéss possessió dins del termini reglamentari y havent renunciat al ésser guanyador de les oposicions a la Càtedra del Institut de Ciudad Real. Se l'elegí en 8 de maig de 1923 com a corresponent en Reus, y en 8 de juny de 1924, fou rebut solemnement, com ja he dit, per a omplir el buyt que dexà 'l malaguanyat arqueòlech en Joseph Soler y Palet, quin elogi féu en son treball titolat *Bibliografía de la Barcelona vuycentista*. En altres anys, y per son torn, llegí : *Els crítichs de mossèn Cinto Verdaguer en la literatura universal*, *Bibliografía de Teòcrit*, *Traductors catalans de la literatura estrangera* y, finalment, el *Judici crítich de la traducció llatina de L'Atlàntida del P. Viñas de Sant Lluís*, l'eruditíssim escolapi. En Masriera, com suara he dit, li féu 'l comentari xaradorós que's mereix tan preuat treball, y digué qu'era un tresor de conexements filològichs, ensemps qu'un prodigi de fidelitat, elegancia y belleses de dicció incomparables. Afegint que, sense un perfecte conexement del lèxich català y un maneig continuat dels tresors llingüístichs del llatí clàssich, era impossible portar a terme tan gegantina empresa. Cita 'ls fragments més famosos del immortal poema, y 'l modo com el pare Viñas els traslladà al llatí; fent veure 'l cúmul de dificultats que'l traductor tingué que superar per a no trencar una descripció, no desfigurar una imatge poètica, y insistí en la conclusió de qu'aquexa versió llatina de *L'Atlàntida* assegura, entre 'ls erudits de tot el món, la gloria pòstuma d'una obra verament immortal.

Axò fou 'l dia 16 d'octubre de 1929, y 'l dia 25 de novembre abandonà aquesta vida, preparat ja de molt temps per al llarch viatge. Així ho vegí en ma darrera visita, quan ja no rebia a ningú més que al seu amich jesuita pare Guitart, y al metge Doctor Llagostera a mes del d'espona. La seva taula ja no era de treball. Ni

un sol paper. Sols llibres de devoció y meditació; estampes, medalles y un crucifix era l'únic qu'hi havia. Me féu encàrrechs resignat, y vegentse clar el pròxim fi. Acabaré ab les dolces paraules que li dedicà en Valls y Taberner : «La gloria del seu nom reputat aquí per tots, serà la recompensa humana de la seva vida digníssima, mentres allà dalt haurà estat concedida per Déu, a la seva ànima, honesta y amarada de religiositat sincera, la gloria perennal.» Jo crech, senyors, que l'Academia deu subscriure aquest just y pietós comentari; que pot completarse ab l'hermós sonet del doctor Jaume Barrera, nostre ben-volgut company, que diu així:

PAX CHRISTI.

ESTUDIS BIOGRÀFICS

d'alguns benemèrits patricis qui il·lustren aquesta Academia

(Continuació)

Joan Cortada y Sala, historiayre, crítich literari, arqueòlech, conveador de les lletres catalanes, secretari y primer conservador del Musèu de l'Academia (15 de setembre de 1835).

Nasqué a Barcelona, lo 20 de març de 1805. Fóren sos pares Joan Francesch Cortada y Macià, argenter,* y Felipa Sala y Imbert.

L'endemà d'ésser nat rebé lo baptisme a Santa Maria de la Mar, hont se li posaren los noms de Joan, Antoni, Pau y Benvingut. L'apadrinaren Joan Joseph Macià y Martí, argenter, y Agnès, viuda d'en Marian Imbert, mallorquí, especialisat en bossès d'argent.

Fóu dexeble de son oncle, canonge de Tarragona, dels

* Era oriunde de Vich, de familia partidaria del primer Carles III. Aquesta emigrà a Mallorca quan la persecució dels vigatans per Felip IV. Part d'ella anà a Austria. D'allà, una branca, modernament, s'instalà a Viena, y altra, a Berlín. Un successor vingué a Barcelona, formant part de l'alt personal de l'esquadra austríaca, quan l'exposició de 1888. Un de la branca berlinesa fóu secretari d'en Bismarck.